

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

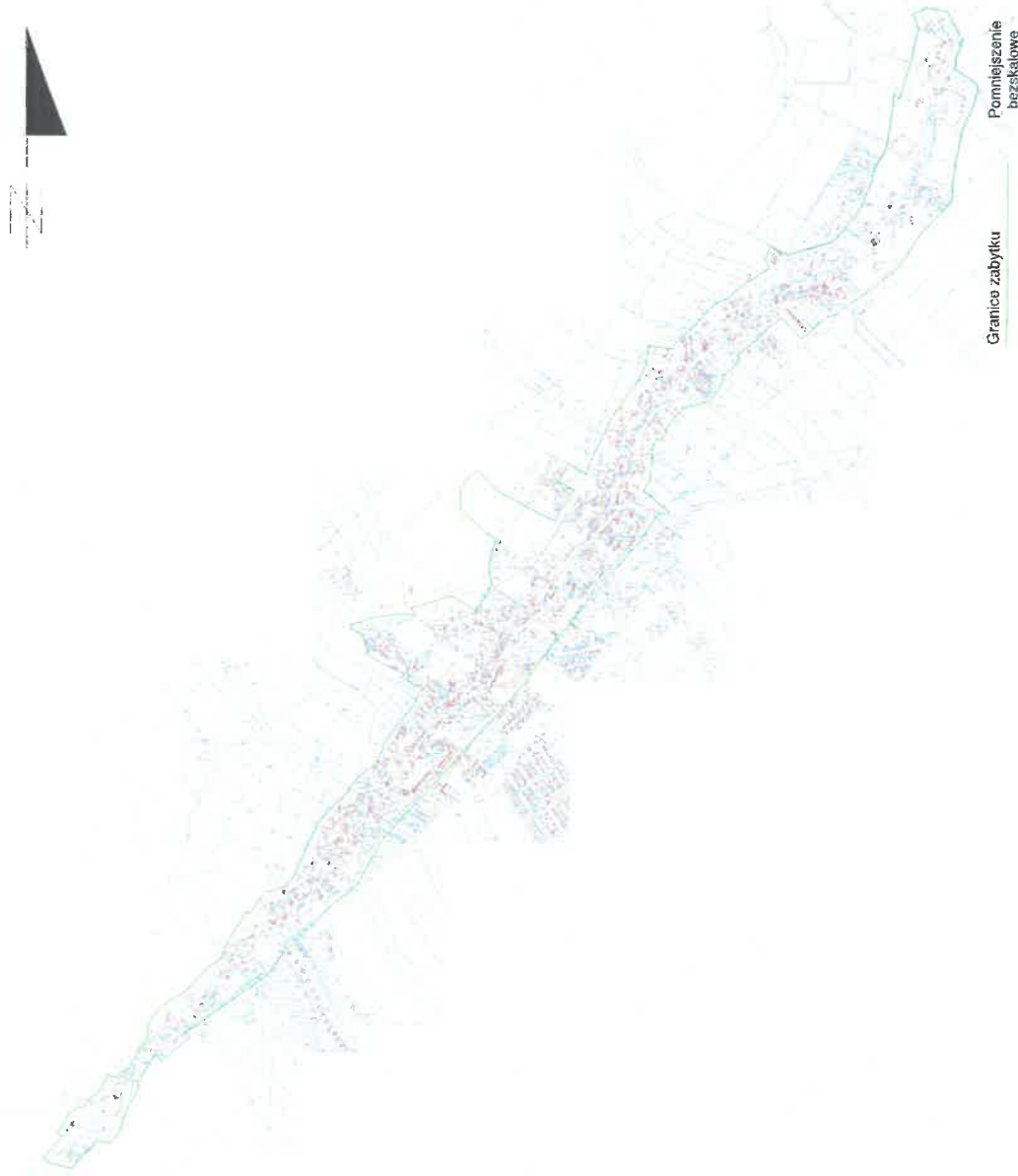
1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY
MIASTA PIESZYCE O METRYCE ŚREDNIOWIECZNEJ

2. Czas powstania

XIII/XIV – XIX w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

PIESZYCE

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **DZIERŻONIOWSKI**

gmina: **PIESZYCE**

6. Współrzędne geograficzne

50° 42' 46" N 16° 34' 56" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: *Peterswald* (1258 r.), *Petrswalde* (1305 r.), *Pterswald* (1677 r.), *Königlich Peterswald Ober-, Mittel-, Nieder-* (1726 r.), *Peterswald* (1930 r.), *Piotrowald* (1945 r.), *Pieszycze* (1947 r.).

HISTORIA:

Pieszycze wzmiankowane są pierwszy raz w 1258 r. Miejscowość została założona na prawie niemieckim, prawdopodobnie na „surowym korzeniu”. Właścicielem ówczesnej wsi był wówczas rycerz Ottona z Wilina, który zmarł przed 1263 r. w dobre średniowiecza miejscowość dość często zmieniała swoich właścicieli. Obok włości należących do Arnolda z Peterswalde, na terenie wsi istniało jeszcze kilka innych mniejszych własności rycerskich. W XIII w. wzmiankuje się istnienie kaplicy, podniesionej do rangi kościoła parafialnego. W 1428 r. wieś została napadnięta przez Husytów. W XVI w. również właścicielem wszystkich części Pieszycze został Heinz z Peterswalde (1461 r.), a po nim jego następcy. W 1585 r. wieś podzielona została na trzy części: Pieszycze Dolne, Środkowe i Górne. Kolejno dobra w Pieszyczech znajdowały się w posiadaniu rodzin von Strachwitz, von Gellhorn, który to ród uczynił z Pieszycze siedzibę zarządu okolicznych dóbr. Pieszycze ucierpląły znacznie w czasie wojny 30-letniej. W 1705 r. właścicielem majątków w Pieszyczech został Bernhard Borit von Mohrenthal, który rozwinął tu przemysł włókienniczy. W 1721 r. nowy właścicielem został hrabia Erdmann von Promnitz. W 1722 r. wybudował przy drodze do Piskorzowa manufakturę i wykańczalnie i od tej pory Pieszycze stały się ważnym ośrodkiem tkackim. Z roku na rok przybywało mieszkańców. W 1785 r. na terenie Pieszycze wymienia się 66 kmiści, 84 zagrodników, 233 chatupników oraz 2887 mieszkańców. Wiek XIX oznaczał dla Pieszyczych znaczny rozwój, związany z powstawaniem licznych fabryk i zakładów. Od osady typu wiejskiego, Pieszycze zaczęły przeobrażać się w miasteczko. Na przełomie XIX i XX w. na terenie miejscowości wykształca się również nowa zabudowa mieszkalno-usługowa, o typowo miejskim charakterze. W latach 1871–1875 powstaje również dominanta krajobrazowa Pieszycze – kościół św. Antoniego. Dziś Pieszycze, posiadające prawa miejskie, posiadają czytelny układ pierwotnej wsi, z ułokowanymi w centrum zabudowaniami pałacu i dawnego majątku. Krajobraz architektoniczny Pieszycze tworzą dziś zarówno budynki o typowo miejskim charakterze, jak również zabudowania gospodarczo-mieszkalne. W ostatnich latach na obrzeżach Pieszycze wykształcać się zaczęły nowe osiedla mieszkaniowe.

Istniejące zagrożenia postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypelniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

8 czerwiec 2023 r.

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	PIESZYCE	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	PIESZYCE	HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA PIESZYCE O METRYCE ŚREDNIOWIECZNEJ	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	DZIERŻONIOWSKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu urbanistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków i ich rozbiórki.

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu urbanistycznego, objętego ochroną konserwatorską (nawierzchnie, ciągi dróg, rozplanowanie zabudowy);
- zachowanie elementów stanowiących zespoły i elementy zespołów dawnych zakładów przemysłowych i produkcyjnych;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalnej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej;
- zachowanie wieży kościoła św. Jakuba jako dominanty krajobrazowej miasta;
- zachowanie wieży i bryły neogotyckiego kościoła św. Antoniego jako dominanty krajobrazowej miasta;
- zachowanie układu i zabudowy folwarku pałacowego;
- zachowanie historycznej zieleni miejskiej, zwłaszcza na terenach cmentarzy oraz parku pałacowego;
- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu urbanistycznego;
- modernizacja obiektów istniejących z nadaniem im nowych funkcji użytkowych, z zachowaniem historycznej formy i bryły budynku.

ŹRÓDŁA I LITERATURA

- Goliński M., Kęsik J., Ziątkowski L., *Pieszycy od czasów najdawniejszych do końca XX wieku*, Toruń 2002.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, T. 20, *Masyw Ślęży, Równina Świdnicka, Kotlina Dzierżoniowska*, red. M. Staffa, Wrocław 2005.
- Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, T. 5, Brieg 1785.

Kartografia

- Messtischblatt, *Reichenbach unter der Eule* 5265, 1919 r.

8 czerwiec 2023 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

